

Rode draden uit de dialoogbijeenkomsten

De weergave hieronder betreft de rode draden, de kernpunten, gebaseerd op de overzichten uit de 8 dialoogbijeenkomsten en de door de deelnemers nagezonden reflecties. Dit is geen onderzoeksrapport, uitputtend verslag of conclusie, het is een weergave van wat in hoofdlijnen aan de orde is gekomen.

Aanleiding dialoogbijeenkomsten

Het boek Apostelkind van Renske Doorenspleet heeft veel losgemaakt bij leden en ex-leden van het Apostolisch Genootschap (hierna AG genoemd). Het bestuur van het AG wil ruimte bieden om ervaringen, gedachten en gevoelens over het verleden te uiten, te delen, om gehoord te worden en te reflecteren. Daarnaast wil het AG leren van het verleden en uit de dialoog over het verleden lessen voor het heden en de toekomst halen. In dat kader heeft het bestuur van het AG een oproep gedaan om in dialoog te gaan. Er is besloten dialoogbijeenkomsten te organiseren, waarbij een ieder die daar behoefte aan heeft de ruimte krijgt om zijn verhaal te doen en vragen te stellen.

Dialogue

Dialogue is als extern en onafhankelijk bureau gevraagd om in dat kader dialoogbijeenkomsten te faciliteren en te begeleiden. Daarnaast is Dialogue verantwoordelijk voor het maken van een weergave van hetgeen in de dialoogbijeenkomsten in hoofdlijnen aan de orde is gekomen. De gespreksbegeleiders van Dialogue zijn Elodie Carmiggelt (gespreksleider, psycholoog en mediator), Ellen van Gestel (gespreksleider en mediator) en (eenmalig) Monique van de Griendt (gespreksleider en mediator). De gespreksbegeleiders hebben een neutrale positie en om die reden vellen zij geen oordeel en trekken zij geen conclusies.

Proces dialoogbijeenkomsten

- Kennismakingsgesprek
  - ledere deelnemer heeft vooraf een vertrouwelijk kennismakingsgesprek gehad met één van de externe begeleiders
- Dialoogbijeenkomst op neutrale locatie. Het aantal deelnemers per bijeenkomst was 7 of 8, waarvan 3 deelnemers namens het AG (namens het bestuur was Bert Wiegman bij alle bijeenkomsten aanwezig) en 4 of 5 deelnemers die zich hebben aangemeld naar aanleiding van de oproep. Er is voor deze samenstelling gekozen, om de juiste balans te creëren, voldoende ruimte voor ieders verhaal te bieden en voor het AG om een zo goed mogelijk beeld te kunnen vormen ten behoeve van vervolgstappen
- Mail na afloop. Een aantal dagen na de dialoogbijeenkomst hebben de deelnemers aan de bijeenkomst een mail van de begeleiders ontvangen met een aantal reflectievragen.

Opzet dialoogbijeenkomsten

- Korte rondje persoonlijke introductie
- Ruimte voor het delen van persoonlijke verhalen en ervaringen
- Ruimte om verhelderende vragen te stellen
- Wrap up. De deelnemers bepalen wat ze op post-its willen achterlaten over de volgende onderwerpen
  - wat zijn de pijnpunten/schaduwkanten van het apostolische verleden
  - welke inzichten heeft de bijeenkomst je gegeven
  - welke aanbevelingen wil je het ApGen meegeven

- De deelnemers plakken zelf hun post-its bij deze onderwerpen op een flipover. Daarbij is afgesproken dat deze post-its één-op-één worden gepubliceerd als onderdeel van de rode draden uit de dialoogbijeenkomsten. De begeleiders maken ter plekke een foto van de flipover met alle post-its van die bijeenkomst
- Afsluiting van de bijeenkomst
- Een foto van de wrap up wordt na afloop van de bijeenkomst gestuurd naar de deelnemers van de desbetreffende bijeenkomst inclusief een paar reflectievragen

Vervolg

- De weergave van de rode draden wordt tegelijk gestuurd naar alle deelnemers aan de dialoogbijeenkomsten.
- De deelnemers kunnen hun reacties op de weergave kenbaar maken. Deze input wordt verwerkt in dit document dat daarna integraal door het AG op de website van het AG wordt gepubliceerd
- Aangezien er nog dialoogsessies open staan zal een update met aanvullingen van dit document naar alle deelnemers worden gestuurd zodra de uitkomsten daarvan ontvangen zijn evenals de eventuele nagezonden reacties.
- Het AG zal de input uit dit document meenemen in het bepalen van vervolgstappen
- Het AG zal de vervolgstappen openbaar maken

Leeswijzer Rode draden uit de dialoogbijeenkomsten

Tot nu hebben 8 dialoogbijeenkomsten plaatsgevonden (38 deelnemers zowel ex-leden als leden van AG). De flipovers met post-its van alle bijeenkomsten zijn gedigitaliseerd. Van alle digitale post-its van alle 8 bijeenkomsten zijn drie overzichten gemaakt met daarop alle: 1) pijnpunten/schaduwzijden, 2) inzichten en 3) aanbevelingen.

Hieronder wordt telkens eerst het overzicht getoond van de digitale post-its met de letterlijke teksten die deelnemers hebben achtergelaten. Daarna volgt per onderdeel (1) pijnpunten/schaduwzijden, 2) inzichten en 3) aanbevelingen) een samenvatting op hoofdlijnen uit de post-its en de nagezonden reflecties.

Omwille van de overzichtelijkheid en de leesbaarheid zijn deze rode draden gerubriceerd.

Om een zo zuiver mogelijke weergave te bieden zijn de rode draden puntsgewijs weergegeven en niet in een beschrijvende of verhalende vorm.

De volgorde waarin de rode draden staan zegt niets over het gewicht/ernst/prioriteit ervan.

Voor de leesbaarheid zijn de gedigitaliseerde overzichten tevens als bijlage toegevoegd.

PIJNPUNTEN/SCHADUWZIJDEN

Het overzicht van de door de deelnemers op post-it achtergelaten pijnpunten/schaduwzijden (zie ook bijlage)

Rode draden van de pijnpunten/schaduwzijden die naar voren zijn gebracht door de deelnemers aan de dialoogbijeenkomsten

Pijnpunten/schaduwzijden ten aanzien van het systeem van het AG in jaren '70 t/m '90:

- Sterk hiërarchisch dictatoriaal leiderschap met als gevolg persoonsverheerlijking van de Apostel met voorbeelden van machtsmisbruik. Sektarisch. Hiërarchie wordt nog steeds ervaren
- Niet duidelijk waar het gedachtegoed vandaan kwam en hoe het tot stand gekomen is
- Gesloten systeem. Alles werd intern opgelost, geen (professionele) inmenging van buiten
- Twee afzonderlijk werelden. AG vaak onbekend bij de buitenwereld
- Niet meebewegen met maatschappelijke ontwikkelingen, maar juist het aanscherpen van conservatieve normen
- Er werd een groot beroep gedaan op loyaliteit, inzet, tijd en geld van de leden
- De posities van voorgangers, jeugdverzorgers etc zijn verkregen op basis van volgzzaamheid, toewijding en inzet en niet op basis van professionaliteit
- Voorgescreven richtlijnen voor voorgangers, jeugdverzorgers, wat moest gebeuren lag op voorhand vast
- Sterke invloed en controle op levensbeslissingen en naleving normen door voorgangers (werk, wonen, partner, trouwen, scheiden, opvoeding, kleding/haar, gedrag)

Pijnpunten/schaduwzijden ten aanzien van de cultuur en de ervaren groepsdynamiek/-druk:

- Volgzzaamheid werd gewaardeerd en tegenspraak werd afgekeurd. Geen dialoog
- Alles moest fijn zijn, iedereen moest dankbaar zijn, ook als het niet goed was
- Publiekelijke afwijzing/afkeuring bij anders denken of doen. Gevoel van onveiligheid. Je moest meedoen, anders afwijzing en/of correctie. Risico van uitsluiting, vrijheid om eruit te stappen werd niet ervaren. Elementen Insluiting / buitensluiting worden nog steeds ervaren
- Zwijgcultuur, wegstijven bij misstanden, geen buitenstaanders betrekken, taboesfeer
- Ogen sluiten voor pijn, bedekken met de mantel der liefde, geen steun ervaren van Apgen
- Elkaar niet aanspreken, elkaar geen (goede) feedback geven, niet kunnen omgaan met kritiek. Dit werkt nu nog door

Pijnpunten/schaduwzijden ten aanzien van het effect op het individu:

- Belemmerd zijn in de persoonlijke ontwikkeling en het vormen van een eigen identiteit en autonomie, wie ben ik?
- Niet gezien voelen als mens/individu
- Emotionele band met ouders gemist, doordat het AG/ de Apostel bepalend was en ouders loyaal aan het AG waren. Verlies van familie /vrienden als je eruit stapt
- Geen ruimte voor eigen mening, eigen gedachten, eigen gevoel, eigen keuzes. Niet geleerd een eigen mening te vormen, eigen keuzes te maken en zelf te bepalen welk talent je wilt ontwikkelen
- Zelftwijfel, het gevoel hebben dat jij de enige bent die het anders ziet
- Gedwongen worden om mee te doen aan activiteiten (kerstspelen, jeugdkringen, koor etc). Afkeuring, afwijzing, als kind lastig/abnormaal gevonden worden als je niet meedoet
- Laag zelfbeeld. Gevoel dat het nooit goed genoeg is, moeten voldoen aan ideaalbeeld, beter mens (moeten) zijn. Druk voelen van uitverkoren zijn

-
- Neiging tot zelfopoffering, de ander is altijd belangrijker. Moeite met grenzen aangeven/assertiviteit, dit wordt nu nog steeds ervaren
  - Onder druk aanpassen of stiekem afwijken
  - Gevoel van eenzaamheid, in beide werelden een buitenbeentje voelen
  - Het voelen van fantoompijn, behoefte aan verbinding, erbij horen
  - Niet begrepen door buitenwereld en/of schaamte om naar buiten te treden, gepest in de buitenwereld

INZICHTEN

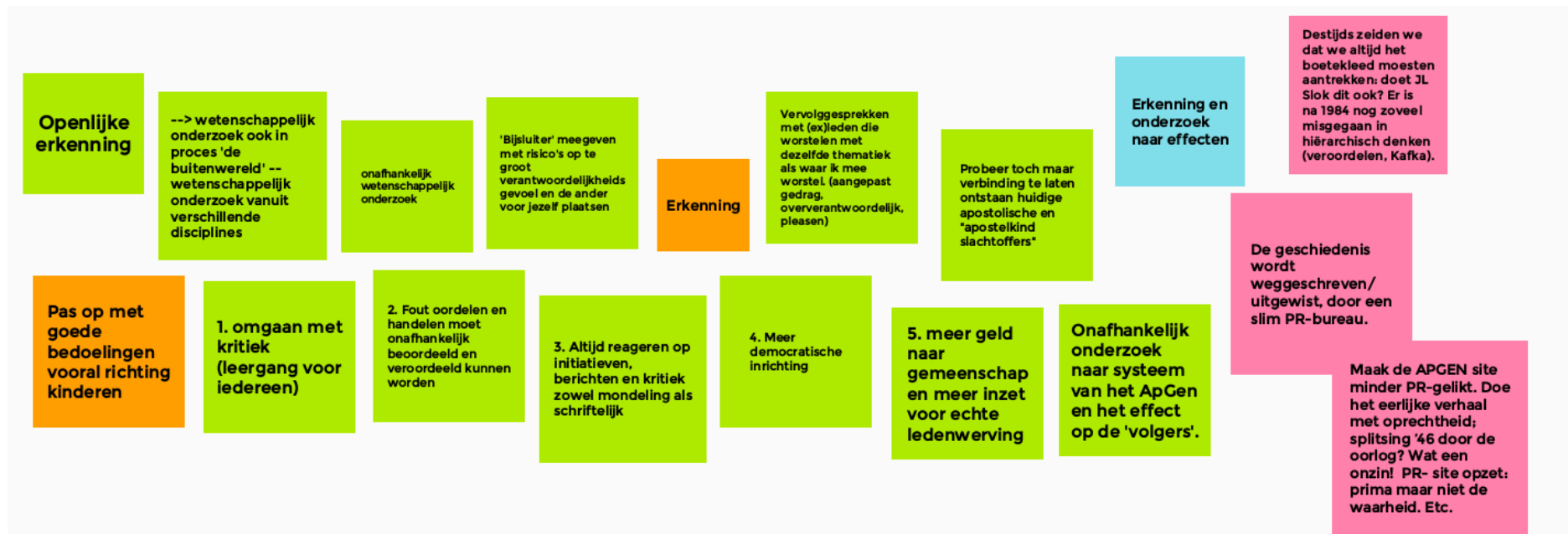
Het overzicht van de door de deelnemers op post-it achtergelaten inzichten die tijdens de bijeenkomst zijn opgedaan

Rode draden van de inzichten die naar voren zijn gebracht door deelnemers aan de dialoogbijeenkomsten:

- Bevestiging van en erkenning voor dat ik niet de enige ben. Mijn verhaal klopt
- Het gaat niet om een enkeling, maar om velen, het leed is groter dan gedacht, dit is het topje van de ijsberg
- Mensen hebben er vaak lang en alleen mee geworsteld en/of geen gehoor gevonden
- Gedeelde historie, leden en ex-leden delen hetzelfde verleden en pijn
- Waarden zijn vertaald in normen, dogma's. Verbonden voelen met de waarden, maar niet met de normen
- Als je in het systeem zit, heb je het niet door, sektarische elementen
- Als kind had je geen keuze
- Ik mag zijn wie ik ben
- Verschillende generaties hebben verschillende ervaringen en verschillende behoeften
- Verschillende generaties vergen een passende reactie van het AG. Lastige situatie voor AG. Zorgvuldigheid is geboden
- Praten helpt, verhaal vertellen is zwaar, lucht wel op. Eindelijk gehoord worden doet goed. Is een begin van verwerking. Erkenning is essentieel verdediging of uitleggen hoe anders het AG nu is, doet afbreuk aan gevoel van erkenning
- Bereidheid van AG om stappen te zetten en openlijk erkenning te bieden

AANBEVELINGEN

Het overzicht van de door de deelnemers op post-it achtergelaten aanbevelingen voor het AG:

Zie volgende pagina voor vervolg.

Rode draden van de aanbevelingen die naar voren zijn gebracht door de deelnemers aan de dialoogbijeenkomsten:

- (Er)ken je verleden. Je kan pas verder als je echt dealt met het verleden. Openlijke erkenning vanuit AG is nodig om verder te kunnen voor de slachtoffers én voor AG. Dit betekent verdere verdieping in de geschiedenis, in de teksten, liederen, richtlijnen. Informeer de leden over dit verleden zodat iedereen de geschiedenis leert kennen.
  - Erkenning van schadelijk systeem
  - Erkenning van misstanden, pijnpunten en schaduwzijden
  - Erkenning van de feiten (en dat het om feiten gaat) en dat het om gedeelde geschiedenis gaat, niet afdoen als persoonlijk ervaring en/of als conform tijdgeest. Het boek van Renske Doorenspleet is niet alleen een persoonlijk verhaal, maar beschrijft de geschiedenis, feiten en ervaringen die voor velen herkenbaar zijn
  - Erkenning van de pijn en de schade van (ex)-leden als gevolg hiervan
- Bied excuses en ondersteuning aan
  - Openbare excuses van het bestuur van het AG, Slok jr. Geen verdediging, “we doen het nu heel anders” doet niet af aan wat fout is gegaan
  - Bied hulp/ondersteuning: zoals een vervolgesprek, professionele hulp op maat bij verwerking of een financiële vergoeding
- Communiceer open en transparant
  - Openlijk afstand nemen van het verleden, periode Slok jr en Slok sr, het systeem, de normen, de richtlijnen etc
  - Benoem eerlijk en duidelijk het verleden via verschillende kanalen, zodat informatie voor het grote publiek toegankelijk is. Wees daarin duidelijk, transparant en zorgvuldig
  - Communiceer niet vanaf de preekstoel, maar door met elkaar in gesprek te gaan. Doe afstand van liturgie
  - Zorg ervoor (pro-actief) dat het boek en het feit dat AG de dialoog opzoekt veel breder in de buitenwereld bekend wordt, zodat meer ex-leden worden bereikt en hun verhaal kunnen doen. Ga intern en extern de dialoog aan over het verleden
  - Open en transparant over vervolgstappen van het AG. Betrek deelnemers en/of andere ex-leden bij vervolgstappen
  - Pas op voor polarisatie, stimuleer de dialoog tussen de verschillende generaties (ouders-kinderen)
  - Stem externe communicatie over de dialoogbijeenkomsten af met de deelnemers
- Hervorm AG
  - Begin opnieuw. Nieuwe naam, zonder Apostel/apostolisch
  - Meer open en democratische structuur ipv hiërarchisch. Zorg voor duidelijkheid waar het AG voor staat
  - Institutionaliseer extern toezicht op bestuur. Stel externe vertrouwenspersonen aan. Formeer een meldpunt voor misstanden. Publiceer de gedragscode
  - Schakel geschoolde mensen/professionals in, zowel bij hulpverlening als bij de jeugdverzorging. Verwijs door naar deskundigen
  - Investeer in/draag bij aan maatschappelijk relevante projecten (daklozenopvang, eenzaamheid ouderen etc)
  - Reageer op ideeën of initiatieven vanuit de leden en faciliteer (ook financieel) het uitvoeren ervan

- Het geven en ontvangen van feedback ontwikkelen zodat mensen elkaar leren aanspreken
  - Wees voorzichtig met de jeugd. De jeugd heeft ruimte nodig voor ontwikkeling en keuzevrijheid op allerlei vlakken. Praat met de jeugd, vraag wat wensen zijn
  - Voer exitgesprekken en vraag waarom mensen weg zijn gegaan en gebruik deze informatie als leermoment
- Start een onderzoek
    - Onafhankelijk onderzoek is belangrijk (geen links met leden van het AG)
    - Wetenschappelijk
    - Vanuit verschillende disciplines, sociologisch, (ontwikkelings-)psychologisch, theologisch
    - Naar de gevolgen van indoctrine
    - Naar het systeem van het AG en het effect op de volgers
    - Naar macht(smisbruik)
    - Naar de geschiedenis, de bron(nen) en o.a. de invloed van psychiater Schuurman
    - Betrek (ex)-leden (denktank) bij de totstandkoming van de onderzoeksvraag

Tot slot

Naast bovenstaande rode draden heeft een aantal deelnemers aangegeven ook positieve ervaringen en herinneringen te hebben (o.a. waarden, muziek, vriendschappen, steun).

Veel deelnemers hebben aangegeven dat ze de ruimte hebben ervaren om hun verhaal te vertellen en dat ze het gevoel hadden dat er zonder oordeel naar hun verhaal is geluisterd.

Een aantal deelnemers heeft aangegeven dat ze nog wantrouwen voelen naar het AG en dat een passende reactie/erkenning van AG voor hen essentieel is.

Een aantal deelnemers heeft aangegeven het lastig te vinden dat er leden namens het AG bij de gesprekken aanwezig waren.

Voor een aantal deelnemers was de rol van de leden die namens het AG deelnemen niet altijd duidelijk of niet van toegevoegde waarde. Door een aantal deelnemers is aangegeven dat de rol van één van de vertegenwoordigers van het AG (psycholoog of gespreksdeelnemer namens het AG) onduidelijk was. In een mail en op de website van het AG is gesproken over de aanwezigheid van twee gespreksleiders en een psycholoog, waardoor ten onrechte de indruk is gewekt dat een vertegenwoordiger van het AG als psycholoog optrad. Het was daardoor voor een aantal deelnemers niet duidelijk dat de psycholoog en tevens gespreksbegeleider van Dialogue verantwoordelijk was voor de veiligheid tijdens het delen van pijnlijke ervaringen uit het verleden en dus niet een van de vertegenwoordiger van het AG. Dat heeft voor onrust gezorgd.

Een aantal deelnemers heeft aangegeven dat ze het goed vonden dat er bestuursleden van het AG aanwezig waren.

Een aantal deelnemers heeft aangegeven het prettig te vinden dat de gesprekken begeleid werden door professionele gespreksleiders.

Een aantal deelnemers heeft aangegeven dat in het kader van de veiligheid en het vertrouwen het belangrijk is om alle mogelijke linken met het AG te voorkomen als het gaat om het begeleiden van de bijeenkomsten.

Tijdens de bijeenkomsten heeft een aantal deelnemers aangegeven er moeite mee te hebben als een reactie lijkt op een dienst of verpakt wordt in een metafoer waardoor het punt niet concreet wordt of een vraag niet (concreet) wordt beantwoord.

Een aantal deelnemers heeft aangegeven moeite te hebben met een reactie die hun verhaal in de tijdsgeest plaatst of die verwoordt dat het nu anders is.

Veel deelnemers hebben aangegeven dat ze opzagen tegen de bijeenkomst en dat de bijeenkomst veel losgemaakt heeft en intensief was. Veel deelnemers ook die namens het AG deelnamen hebben aangegeven geraakt te zijn door de verhalen en dat de bijeenkomst heeft aangezet tot reflectie.